

ΑΡΘΡΑ

Άραγε τιμά την πολιτεία ο ν. 4009 για τα ΑΕΙ;

ΤΗΣ ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ*

» Ο νόμος

4009/2011 για την Ανώτατη Εκπαίδευση σχεδιάστηκε, ψηφίστηκε και επιχειρήθηκε να επιβληθεί σε μια περίοδο που το πολιτικό μας σύστημα βρίσκεται σε σημείο ιστορικής καμπίης. Τα φαινόμενα που αναδύονται σε μια τέτοια φάση της Ιστορίας επηρεάζουν τη λειτουργία των θεσμών και τις πολιτικές ενέργειες. Μέχρι τώρα οι πανεπιστημιακοί έχουν αποφύγει να αναφερθούν στα πολιτικά φαινόμενα που συνύφαναν τον ν. 4009 (εκτιμώντας πως όταν η κοινωνία βρίσκεται σε αναβρασμό, είναι ίσως προτιμότερο να σιωπούμε πρόσκαιρα, παρά να αναδεικνύουμε και πρόσθετα ζητήματα).

Ποια είναι η παρούσα κατάσταση; Το πρώτο έτος ισχύος του νόμου ανέδειξε σειρά νομικών αδυναμιών. Παράλληλα, όλες οι αποφάσεις που έχουν ληφθεί από συλλογικά όργανα των ΑΕΙ (Σύνοδοι Πρυτάνεων, Σύγκλητοι, Σχολές κ.λπ.), καθώς και συνδικαλιστικά όργανα, επιχειρηματολογούν σταθερά ενάντια σε αυτόν τον νόμο. Όλα τα Πανεπιστήμια της χώρας προσέφυγαν στο Συμβούλιο της Επικρατείας, για έλεγχο συνταγματικότητας σειράς διατάξεων. Στα ανωτέρω, το επιχείρημα που διατύπωναν οι πρόσφατες κυβερνήσεις ήταν ότι πρόκειται πλέον για νόμο του κράτους, που έχει ψηφιστεί μέσω διακομματικής συναίνεσης από 255 βουλευτές.

Ας εξετάσουμε όμως για μια φορά εάν αυτό το επιχείρημα είναι επαρκές. Ας συνδέσουμε αυτό το σιγμιότυπο της ψηφοφορίας, με το πώς προετοιμάστηκε, πώς συζητήθηκε στη Βουλή, και πώς επιχειρήθηκε να εφαρμοσθεί αυτός ο νόμος.

Η διαδικασία επεξεργασίας του ν. 4009

Είναι σπάνιο στην ιστορία των ευρωπαϊκών κρατών, κεντρικής σημασίας νομοσχέδια για την Παιδεία να προετοιμάζονται εν κρυπτώ, δίχως επώνυμη επιστημονική επιτροπή που αναλαμβάνει την ευθύνη της δημόσιας τεκμηρίωσης και δίχως μέλη που εργάζονται σταθερά από κοινού, ώστε να διασφαλίζεται η συνοχή του νομοθετήματος και να αποφεύγονται οι ατομικές, ωφελιμιστικές παρεμβάσεις.

Για αρκετούς μήνες υπήρξε μια διαβούλευση επιφανειακή, βάσει

γενικών αρχών. Τα δεδομένα αυτής της διαβούλευσης καταγράφηκαν, αλλά δεν λήφθηκαν υπόψη. Η συναίνεση, που κάθε νομοθετική διαδικασία θα έπρεπε να επιχειρεί να επιτύχει, εστιάστηκε μόνο σε επιμέρους άτομα-κλειδιά.

Προηγήθηκαν μελέτες (με «σοφούς» της διεθνούς κοινότητας, που δεν ήρθαν καν στην Ελλάδα να αναζητήσουν τα δεδομένα) και έρευνες κοινής γνώμης (με μεθόδους που δεν ευσταθούν ούτε απέναντι στις γνώσεις πρωτοετών φοιτητών/ριών), προκειμένου να οικοδομηθεί μια κοινή γνώμη που λέει «ναι» σε οποιαδήποτε αλλαγή. Για τις εμφανώς κατασκευασμένες αυτές μελέτες και έρευνες, ενώ χρησιμοποιήθηκαν πόροι της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, κανένας θεσμικός φορέας δεν ενοχλήθηκε.

Η διαδικασία συζήτησης στη Βουλή

Η δημοσιοποίηση του νομοσχεδίου έγινε τέλος Ιουλίου 2011 και έφτασε στο Κοινοβούλιο πριν το τέλος Αυγούστου. Ουδεμία διαβούλευση (πραγματική ή πλασματική) δεν έγινε επ' αυτού.

Η Επιστημονική Επιτροπή της Βουλής έθεσε σοβαρά ζητήματα αντι-συνταγματικότητας και επάρκειας της νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας.

Το τελικό νομοσχέδιο δόθηκε στους βουλευτές ενώ είχε αρχίσει ήδη η συζήτηση. Όλοι οι γνώστες των θεμάτων Παιδείας, όλων των κομμάτων, επισήμαναν τις διαφωνίες τους σε σημαντικά ζητήματα.

Την πρώτη ημέρα συζήτησης ακόμα και η Ν.Δ. έθεσε θέμα αντι-συνταγματικότητας του νομοσχεδίου, μαζί με τον ΣΥΡΙΖΑ, ΔΗΜ.ΑΡ. και το ΚΚΕ.

Την επομένη όμως, η ψήφιση επιβλήθηκε με κομματική συμφωνία αρχηγών, δίχως να επιτραπεί η ονομαστική ψηφοφορία και δίχως να ληφθούν υπόψη όλα τα ανωτέρω και ιδιαίτερα η έκθεση της Επιστημονικής Επιτροπής της Βουλής.

Σε αυτές τις συνθήκες ψηφίστηκε ο ν. 4009 από τους 255 βουλευτές του Κοινοβουλίου του 2011.

Η διαδικασία εφαρμογής του

Η ηγεσία του υπουργείου Παιδείας, από τον Σεπτέμβριο του 2011, με τον ζήλο εφαρμογής του νόμου μέσω επιβολής, έφτασε να χρησιμοποιήσει τακτικές που εμπεριείχαν παρατυπίες, αθέτηση νόμων κανόνων, ίσως και ανομιές:

(α) Καταστράτηγηση όλων των ημερομηνιών που είχαν προβλε-

φθεί μέσα στον νόμο, για ενέργειες του υπουργείου.

(β) Καθορισμός σειράς εκλογικών διαδικασιών (συμπεριλαμβανομένου ενός καινοφανούς συστήματος ταξινόμησης ψήφου για την εκλογή των μελών του Συμβουλίου) μέσω μιας απλής Υπουργικής Απόφασης αντί για Προεδρικό Διάταγμα (διαδικασία που προαπαιτεί επισταμένο νομικό έλεγχο).

(γ) Μη νόμιμη ενέργεια (σύμφωνα με το ΝΣΚ, Ιούνιος 2012) αποκλεισμού χρηματοδότησης των δημοσίων πανεπιστημίων.

(δ) Παύση της ενασχόλησης με θέματα και δραστηριότητες των πανεπιστημίων, που εξαναγκάστηκαν σε «πάγωμα» επί πολλούς μήνες.

(ε) Συστηματική αγνόηση και μη αξιοποίηση του έργου που παράγεται από τα ΑΕΙ (αντιστοιχεί στο 80% του ερευνητικού έργου στην Ελλάδα) προς όφελος των περιφερειών, των κοινωνικών υπηρεσιών, των υπουργείων, των παραγωγικών φορέων κ.ά., σε μια εποχή που το κεντρικό ζήτημα της ανάπτυξης της χώρας πλανάται ακόμα ως ερώτημα.

Τα ΑΕΙ είναι προς ψόγο ή προς μίμηση;

Παρά τα ποικίλα προβλήματα που δημιούργησε ο ν. 4009, σε μια κατάσταση οξείας οικονομικής και κοινωνικής κρίσης, τα ΑΕΙ αναδείχθηκαν ως οι μόνοι ίσως φορείς που κατάφεραν αφενός να διατηρήσουν τη συνοχή της κοινότητάς τους αφετέρου να λειτουργήσουν εποικοδομητικά, συνεχίζοντας να παράγουν έργο και να προσφέρουν με πόρους τους χιλιάδες θέσεις εργασίας. Παράλληλα, επινόησαν πολλές ενδιαφέρουσες, νέες πρακτικές, τόσο εξοικονόμησης οικονομικών πόρων όσο και συνεργασίας και υποστήριξης της κοινωνίας.

Αντί να εκτιμηθούν ως παραδείγματα προς μίμηση, τα ΑΕΙ αντιμετώπισαν από την Πολιτεία: (α) Εξοντωτική μείωση της χρηματοδότησης, πολύ πέραν των προβλέψεων των Μνημονίων (β) Προσκόμματα εκ μέρους της πολιτείας σε κάθε ακαδημαϊκή, ερευνητική και αναπτυξιακή δραστηριότητα (γ) Διαρκή και ακραία λεκτική επίθεση και ύβρεις εκ μέρους μελών της ηγεσίας του υπουργείου Παιδείας και τμήματός των ΜΜΕ.

Αποτελεί πράγματι ιστορικό γεγονός διεθνούς επιπέδου ο βαθμός, η ένταση και τα «επιχειρήματα» που χρησιμοποιήθηκαν για τη συστηματική συκοφάντηση των

δημοσίων Πανεπιστημίων ενός κράτους, και ειδικά των διοικήσεών τους, από μέρος της πολιτικής ηγεσίας της προηγούμενης περιόδου και ολιγάριθμους, αλλά καλά συντονισμένους «φίλους».

Το φαινόμενο αυτό είναι αναγκαίο να μελετηθεί και να αναλυθεί διεξοδικά από πολιτικούς και κοινωνικούς επιστήμονες. Ας καταγράψουμε όμως τις ομάδες ενδιαφερόντων, που αντιπροσωπεύουν αυτοί οι ολίγοι: (α) Συγκεκριμένοι δημοσιογράφοι, με διατυπώσεις γνώμης έντονα υβριστικού περιεχομένου (β) Πολύ συγκεκριμένοι πανεπιστημιακοί, που ενεπλάκησαν στη συγγραφή του νόμου (γ) Ορισμένα άτομα που επείγονται να καταλάβουν τις νέες θέσεις υπό σύσταση (πρυτάνεων, μελών Συμβουλίου) και, τέλος, (δ) Στελέχη μεγάλης εμβέλειας επιχειρηματικών ενδιαφερόντων, που διαφαίνεται ότι επιθυμούν να επεκταθούν στον χώρο της εκπαίδευσης και η μείωση του κύρους των δημοσίων ΑΕΙ εξυπηρετεί αυτόν τον σκοπό.

Κάποια ερωτήματα

Ο ν. 4009 σηματοδότησε από φαινόμενα που παρήγαγε ένα πολιτικό σύστημα σε βαθιά κρίση, η οποία οδήγησε ήδη, ανάμεσα σε άλλα, στην πλήρη ή μερική εξαφάνιση των τριών από τα τέσσερα πολιτικά κόμματα που στήριξαν αυτόν τον νόμο.

Το ερώτημα είναι εάν τα φαινόμενα αυτά τιμούν τη νέα, παρούσα περίοδο της πολιτικής ζωής της χώρας. Και ιδιαίτερα, εάν ο μη σεβασμός της λειτουργίας βασικών θεσμών της πολιτείας (Κοινοβούλιο, Προεδρία της Δημοκρατίας), οι αδιαφανείς διαδικασίες, οι πρακτικές ανομίας και στείρας εκδικητικότητας από ηγεσίες υπουργείων και η αυθαίρετη νομοθέτηση, τιμούν την πολιτεία τού σήμερα.

Για πόσο ακόμα το πολιτικό σύστημα θα επιχειρεί να προστατεύσει επίπλαστα το κύρος του, προκειμένου να αποφύγει να αναγνωρίσει τις παραβιάσεις βασικών αρχών της Δημοκρατίας, καθώς και τις ποικίλες στρεβλώσεις αυτού του νόμου, αδιαφορώντας για τη σταδιακή καταστροφή του πολυδιάστατου έργου ενός βασικού πόλου κάθε κράτους, αυτού των ΑΕΙ;

* Η Αγγελική Δημητράκοπούλου είναι αντιπρύτανης Πανεπιστημίου Αιγαίου

ΑΝΤΙΚΑΤΟΠΤΡΙΣΜΟΙ

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΚΑΡΗ

Υπέρ της ζωής και της ανοχής

» **Αυτοκτονίες**, όλοι ακούμε ότι έχουν αυξηθεί, αλλά τι κάνουμε; Σχολιάζουμε συμβατικά για να δικαιώσουμε προγενέστερες, κατασταλαγμένες απόψεις. Όμως η πραγματικότητα είναι πάντα πρωτότυπη.

Έχετε προσέξει ότι μαθαίνουμε μόνον για αυτοκτονίες ανδρών; Είναι μόνιμο χαρακτηριστικό; Εκδηλώνεται μια ευαισθησία φύλου στην κρίση; Και είναι ακριβής η εικόνα ότι οι αυτόχειρες είναι κυρίως μεσήλικες και όχι νέοι; Ή μήπως πληροφορούμαστε μόνον πιο «έντονες», δημόσιες, «απροσδόκητες» αυτοκτονίες; Και χάνουμε το κοινωνικό βάθος; Και τί γίνεται με τις απόπειρες αυτοκτονίας, που πρέπει να είναι πολλαπλάσιες;

Είναι ευθύνη του κράτους να δώσει αξιόπιστες απαντήσεις. Οφείλει να ασχοληθεί πρώτα και κύρια γιατί είναι δύσκολο, έως αδύνατο, να ασχοληθεί σε έκταση και βάθος άλλος θεσμός. Και να σχεδιάσει παρεμβάσεις. Η σχέση με την οικονομική κρίση πρέπει να θεωρείται βέβαιη, ίσως κυρίως με την απώλεια της δουλειάς ή την αποτυχία λόγω χρεών: ακούμε για επιχειρηματίες και άνεργους.

Αλλά, είναι δυνατόν η οικονομική κρίση να είναι άλλοθι τωρινής απραξίας -όλα θα λυθούν όταν βγούμε από την κρίση- και όχι αιτία έκτακτης κινητοποίησης; Αν η καθοριστική αιτία είναι τα οικονομικά αδιέξοδα, πρέπει να φέρουν αποτέλεσμα οι πρωτοβουλίες οικονομικής αλληλεγγύης - τρόφιμα, χρήματα.

Ίσως θα άξιζε να μελετηθούν οι απόπειρες αυτοκτονίας - ίσως μας αποκάλυπταν το «μυστικό» της επιλογής υπέρ της ζωής. Τα πρόσωπα, οι παρεμβάσεις, το κλίμα, που οδήγησαν στην ακύρωση της αυτοκαταστροφικής πρόθεσης. Η οικογένεια, οι προσωπικές σχέσεις, ο ρόλος των συναδέλφων.

Ίσως αναδείκνυναν τη βαρύτητα της αποτυχίας και την αξία μιας νέας προσπάθειας, μιας δεύτερης ευκαιρίας ζωής. Την ανάγκη ενεργού ανοχής της κοινωνίας και του κράτους. Λιγότερων ενοχών, περισσότερων ευκαιριών.